

Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali LUKEMINEN

Kuopion joustavan esi- ja alkuopetuksen
kehittämishanke

Jenni Sutinen ja Elisa Penttinen

Yhteistyössä Värinautit Mona Paalanen ja Anni Pöyhönen

Kevät 2023

Oma oppimispolkuvihkon tukimateriaali

Tämä on [Oma oppimispolkuvihkon](#) vapaaehtoinen tukimateriaali lukemisen polulle

Diat voi tulostaa ja laminoida omaan käyttöön arvioinnin toteuttamisen tueksi

Tarkista arvioinnin ohje myös [Montako tähteä väritetään-open oppaasta](#)

Tämä oppimispolku on tehty yhteistyössä
Värinauttien kanssa, kiitos!

Materiaali on suojattu tekijänoikeuslain nojalla, eikä kuvia saa irrottaa tästä käyttötarkoituksesta.

Tavoitteet 1-18:

1. Ymmärrän, että puheen voi jakaa sanoihin, tavuihin ja äänteisiin

Kuunnellaan, miten lapsi ymmärtää tavoitteen. Apuna voi käyttää kysymyksiä, kuten:

Missä on eläimen kuva?

Mitä eläimiä tässä on?

Tiedätkö, missä on kirjain?

Tiedätkö, missä on tavu?

Tiedätkö, missä on sana?

Tiedätkö, mitä sana tarkoittaa?

KET

O

VA

RA

O-RA-VA

KET-TU

TU

2. Ymmärrän, miten puhe muutetaan kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitettu kieli puheeksi

Kuunnellaan, miten lapsi ymmärtää tavoitteen.

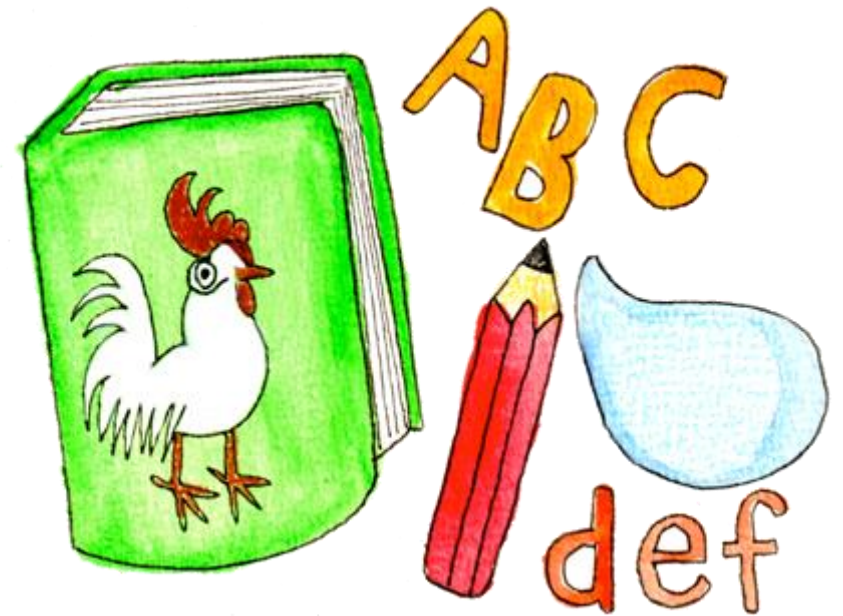
H...y...v...ä...s...i...n...ä

3. Ymmärrän lukemisen merkityksen

Kuunnellaan, miten lapsi ymmärtää tavoitteen. Apuna voi käyttää kysymyksiä, kuten:

- Miksi pitäisi oppia lukemaan?
- Missä lukemista tai kirjoittamista tarvitaan?
- Keskustellaan erilaisista teksteistä, joita ollaan jo yhdessä luettu (sadut, tietotekstit, runot, vitsit, uutiset). Kysytään, mitä mieltä lapsi on ollut erilaisista teksteistä.

4. Osaan nimetä suuraakkoset

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikki suuraakkoset, kaksi tähteä, kun lapsi osaa kaikki kotimaiset suuraakkoset, yksi kun lapsi harjoittelee.

5. Osaan kirjain-äännevastaavuuden

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikkien aakkosten kirjan-äännevastaavuuden, kaksi tähteä, kun lapsi osaa kotimaisten aakkosten kirjainäännevastaavuuden, yksi kun lapsi harjoittelee.

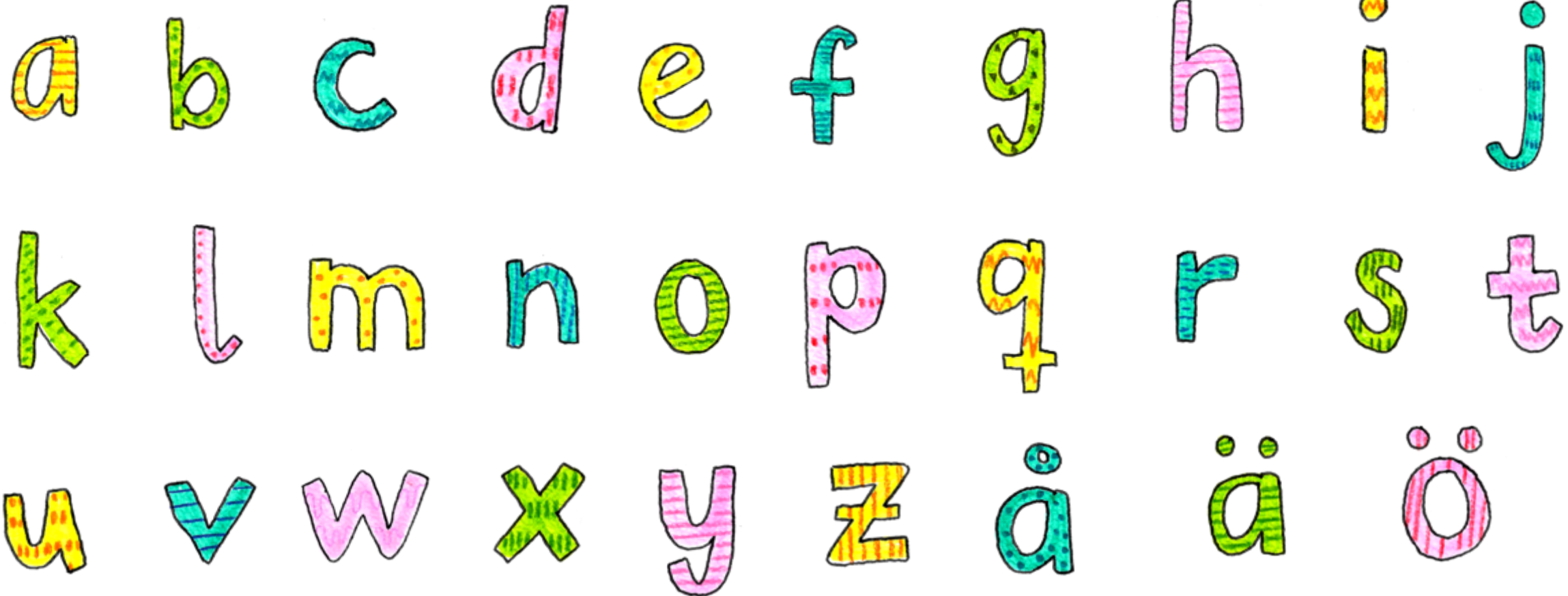
Kerro, miltä jokainen kirjain kuulostaa. Voit myös keksiä kirjaimella alkavan sanan.

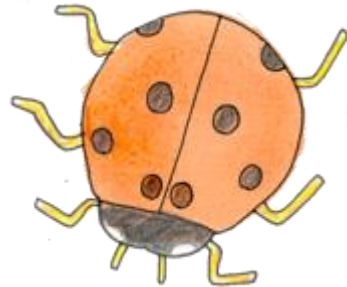
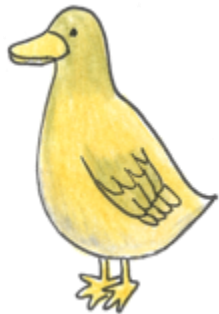
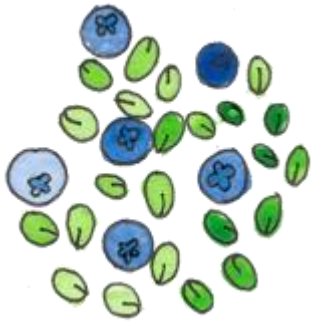
6. Osaan nimetä pienaakkoset

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikki pienaakkoset, kaksi tähteä, kun lapsi osaa kaikki kotimaiset pienaakkoset, yksi kun lapsi harjoittelee.

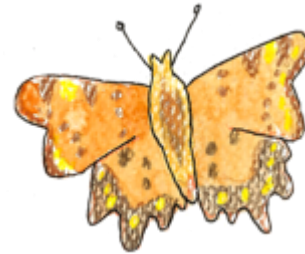
7. Osaan nimetä sanan alkuäänteen

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikki vokaalit ja konsonantit, kaksi tähteä, kun lapsi osaa vokaalit ja osa konsonanteista, yksi kun lapsi harjoittelee. Apuna voi käyttää esim. näitä kuvia:

8. Osaan nimetä sanan loppuäänteen

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikki vokaalit ja konsonantit, kaksi tähteä, kun lapsi osaa vokaalit ja osa konsonanteista, yksi kun lapsi harjoittelee. Apuna voi käyttää esim. näitä kuvia:

9. Osaan yhdistää kuulemani äänteet sanoiksi

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa yhdistää kaikki äänteet sanoiksi, myös takaiset konsonantit. Esim. s-a-t-u-l-a, p-a-t-t-i, t-a-k-k-i. Väritetään kaksi tähteä, kun lapsi osaa yhdistää vokaalit ja soinnilliset konsonantit esim. i-l-o, a-i-s-a, e-s-s-u, l-e-l-u. Väritetään yksi, kun lapsi harjoittelee.

I-L-O

A-I-S-A

E-S-S-U

L-E-L-U

S-A-T-U-L-A

P-A-T-T-I

T-A-K-K-I

10. Luen äänteet tavuiksi

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa 4-kirjaimiset tavut, kaksi tähteä, kun lapsi osaa 2-3 kirjaimiset tavut, yksi kun lapsi harjoittelee.

PI-

OK-

SII-

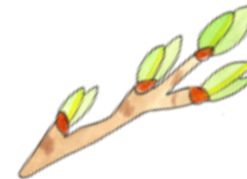
LIN-

LAMP-

TULP-

SEIT-

SHORT-

11. Luen äänteet sanoiksi

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa kaikki sanat sujuvasti, myös epäsanat, kaksi tähteä kun lapsi osaa lukea sanoja, yksi kun lapsi harjoittelee.

PIL-VI

AU-RIN-KO

PÖT-SIS-RÖ

LEE-MU-TOI

IK-KU-NA

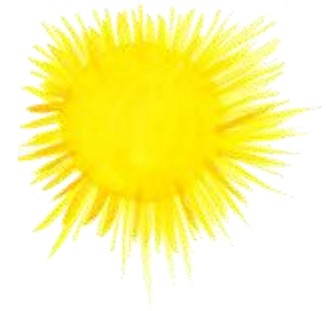
HELP-PO

KOU-ME-RI

ON-NIS-TU-A

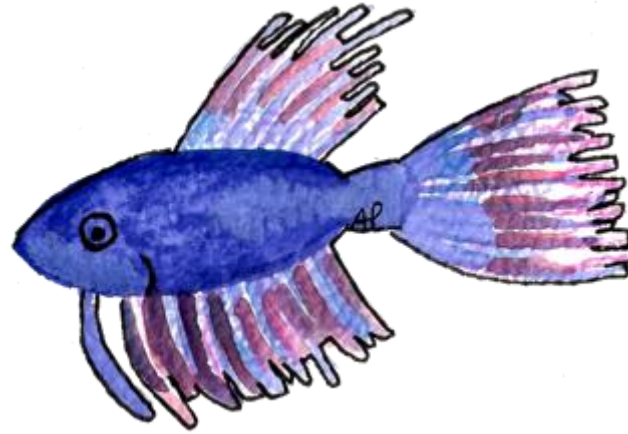
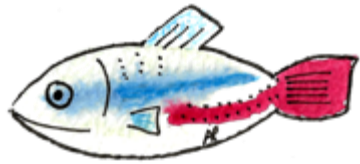
I-SÄ

LAA-VE-TU

12. Luen lyhyitä virkkeitä

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa lukea virkkeen sujuvasti, kaksi kun lapsi osaa lukea virkkeen melko sujuvasti, yksi kun lapsi harjoittelee.

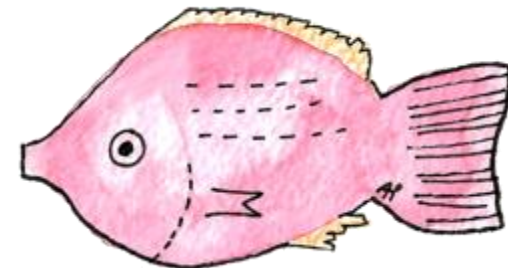

KA-LO-JA ON NEL-JÄ.

YK-SI KA-LA ON O-RANS-SI.

KAIK-KI KA-LAT O-VAT E-RI-LAI-SI-A.

SUU-RIN KA-LA ON NO-PE-A UI-MA-RI.

13. Ymmärrän ja muistan lukemani (Lukuseula ja/tai Allu -testistö apuna).

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa erinomaisesti, kaksi tähteä kun lapsi osaa hyvin, yksi kun lapsi harjoittelee.

Lapsen lukemisen ymmärtämistä ja muistamista voidaan tarkastella monella eri tapaa päivittäin.

Esimerkiksi **lukuläksyjen tarkistamisen yhteydessä, lukupajoissa, tehtäviä tehdessä arjen toimintojen sisällä, kirjastokäynneillä, luetunymmärtämisen testeillä jne.** Kysy lukuseulasta, Alluista ja oman yksikön toimintavoista erityisopettajalta. Jos oma yksikkö käyttää lukuseulaa, tässä linkit

lukuseulan opetusvideoihin:

[\(135\) 2.aloitus taustakysymykset – YouTube](#), [\(135\) 3.tekninenlukutaito epäsanat – YouTube](#), [\(135\) 4.kirjoitusvirhetehtävä – YouTube](#)

[\(135\) 5.sanajonotehtävä – YouTube](#), [\(135\) 6.tavutustehtävä – YouTube](#), [\(135\) 7.koherenssitehtävä – YouTube](#)

[\(135\) 8.otsikkotehtävä – YouTube](#), [\(135\) 9.lopetus – YouTube](#)

14. Luen ja ymmärrän lyhyitä juonellisia tarinoita

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa lukea ja ymmärtää lyhyitä tarinoita, kaksi tähteä, kun lapsi osaa lukea ja ymmärtää suurimman osan lukemastaan, yksi kun lapsi lukee lyhyitä tarinoita.

Un-nan lem-pi-ky-nä

An-nu rik-koi va-hin-gos-sa Un-nan lem-pi-ky-nän.

Hän miet-ti, mi-ten ker-toi-si a-si-as-ta sis-kol-leen.

Hän a-jat-te-li en-sin, et-tä pii-lot-tai-si ky-nän.

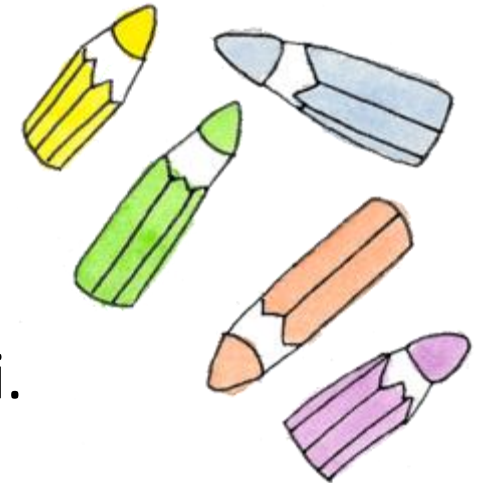
Mu-ta An-nu ta-ju-si, et-tä sii-tä tu-li-si vain pa-hem-pi mie-li.

An-nu ker-toi Un-nal-le, et-tä hän rik-koi ky-nän.

Un-na o-li har-mis-saan, mut-ta ei suut-tu-nut.

Un-na an-toi sis-kol-leen an-teek-si.

An-nu ha-la-si sis-ko-aan.

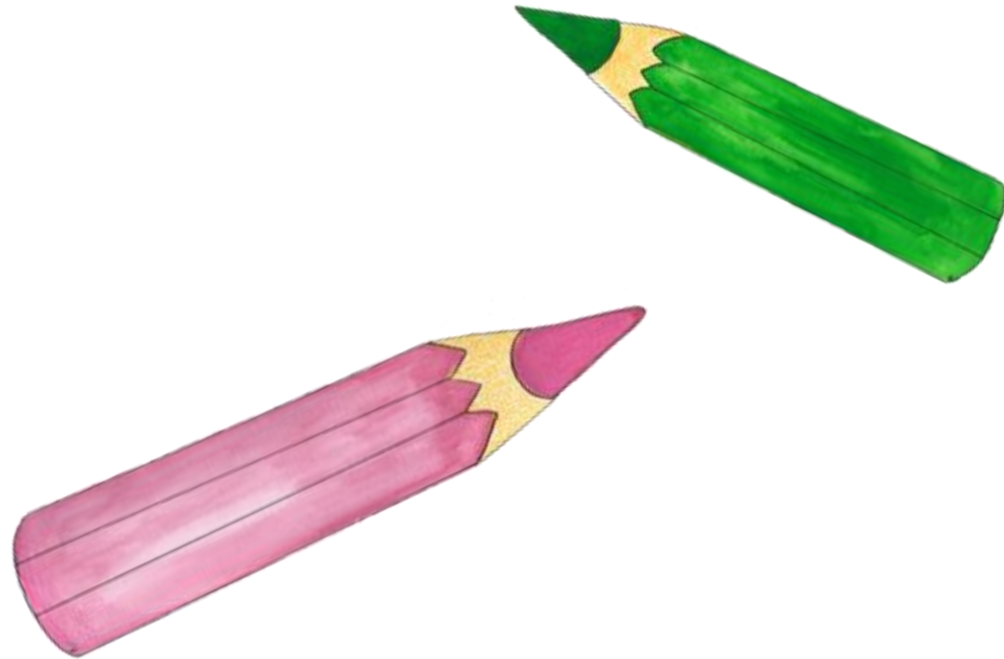

14. Luen ja ymmärrän lyhyitä juonellisia tarinoita

Mi-tä An-nu te-ki a-lus-sa?

Mil-tä Un-nas-ta tun-tui?

Mi-tä An-nu te-ki lo-pus-sa?

15. Luen itsenäisesti kokonaisia kirjoja

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi lukee kirjoja säännöllisesti, kaksi tähteä, kun lapsi osaa lukea helppolukuisia kirjoja, yksi kun lapsi lukee vähätekstisiä kuvakirjoja.

Tavoitetta voi pohtia lapsen kanssa yhdessä. Apuna voi käyttää kysymyksiä, kuten:

1. Millaisia kirjoja luet mieluiten?
2. Luetko kirjoja, jossa ei ole kuvia?
3. Kuinka usein luet kirjoja?
4. Luetko muuta kuin läksykirjoja?
5. Luetko ääneen vai hiljaa omassa mielessäsi?

16. Luen ja ymmärrän erilaisia tekstityyppejä (tietotekstit, sadut, runot, uutiset, mainokset, sarjakuvat. Apuna lukudiplomi.)

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi lukee ja tunnistaa erilaisia tekstityyppejä, kaksi tähteä, kun lapsi lukee ja tunnistaa osan erilaisista tekstityypeistä, yksi kun lapsi lukee erilaisia tekstityyppejä.

16. Luen ja ymmärrän erilaisia tekstityyppejä

Esimerkkejä eri tekstityypeistä:

”Koiria on ihmisen kesyttämistä eläimistä vanhin. Kesyyntymisen alkuaikoina koirasta on ollut hyötyä varoittavana vahtina sekä jätteensyöjänä. Koiraa on käytetty ja käytetään edelleenkin myös vetoapuna, paimenena ja metsästyksessä.”

koira-Wikipedia

2.

”Et ikinä arvaa siilin kuuluu olla harmaa! muttei mikään ole varmaa, elämässä tässä ollaan kaikki jotain etsimässä, tuumasi siili silloin kun tähtiä laski illoin omaksi iloksi lauloi ja laulun päälle saunoi.”

Lyhennetty runosta *Siilin satumetsä*, Riikka Kostiander, iltasatu.org

16. Luen ja ymmärrän erilaisia tekstityyppejä

3. "Aivan aikojen alussa, noin kymmenen minuuttia sitten, Ippu Pötökkä oli vielä aivan tavallinen pikku ötökkä. Mutta sitten sängystään herännyt pieni tytöntyllerö huusi: "Ippu Pötökkä! Ippu Pötökkä!" Ja niin hän jo saikin nimensä. Tytöntyllerö joi lasin vettä ja nukahti jälleen.

Perin juurin säikähtänyt pikku ötökkä sai hetken aikaa rauhoittua. Mutta miten sellaisen jälkeen saattoi rauhoittua? Ippu Pötökkää, tuota nimen saanutta pikku ötökkää, vaivasi suunnaton tarve tehdä jotain merkittävää. Vielä kymmenen minuuttia sitten hän oli ollut vain pikku ötökkä, mutta nyt hän oli sentään sentään Ippu Pötökkä!"

Lyhennetty sadusta, *Pikkuötökkä nimeltä Ippu Pötökkä*, Hytönen Ville
Iltasatu.org

Ö-TÖK-KÄ

16. Luen ja ymmärrän erilaisia tekstityyppejä

4

Uusmaalaisen järven jäällä kävi viime talvena jopa 250 000 ihmistä

- Tuusulan matkailutulot ovat kasvaneet huomattavasti. Se kuuluukin Uudenmaan kunnista koronavuosien voittajiin. Tuusulanjärven jäällä vieraili viime talvena arviolta 250 000 kävijää, tiedottaa Tuusula. Järvestä tuli talvi-ilmiö, kun sen jäälle aurattiin noin 18 kilometrin luistelurata.

Tuusulanjärven jää tarjosi viime talvena otolliset ulkoiluolosuhteet, sillä jää oli poikkeuksellisen paksua. Järvellä kävi tuhansia luistelijoita, hiihtäjiä ja muita ulkoilijoita. HS kertoi tammikuussa, että Tuusulanjärven teräsjään paksuus oli joulukuun 2021 lopulla 36 senttiä, kun se on keskimäärin ollut 24 senttiä vuosina 2002–2021.

Hanna Freyborg, HS, 14.11.2022, *Uusmaalaisen järven jäällä kävi viime talvena jopa 250 000 ihmistä*, HS.fi

16. Luen ja ymmärrän erilaisia tekstityyppejä

- Mitä tekstilajia 1. oli? (tietoteksti)
- Mitä tekstilajia 2. oli? (runo)
- Mitä tekstilajia 3. oli? (satu)
- Mitä tekstilajia 4. oli? (uutinen)

17. Löydän lukemastani tarvittavia tietoja (tietotekstit)

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemansa ja osaa vastata tekstin sisällöstä esitettyihin kysymyksiin, kaksi tähteä, kun lapsi osaa lukea ja ymmärtää lukemaansa ja osaa vastata osaan kysymyksistä, yksi kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemaansa ja harjoittelee vastaamista tekstin sisällöstä esitettyihin kysymyksiin.

Apuna voi käyttää esimerkiksi tavoitteen 16. uutista tai edellä olevia muita tietotekstejä.

1. Kuinka pitkä luistelurata jäälle tehtiin?
2. Miten eri tavoin ihmiset liikkuvat jäällä?
3. Kuinka paksu jää oli?
4. Mistä kunnasta uutinen kertoi?

17. Löydän lukemastani tarvittavia tietoja (tietotekstit)

Amurintiikeri

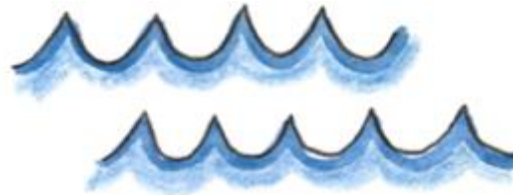
Itä-Siperian metsissä, Amur-joen alueella elelee maailman pohjoisin tiikerin alalaji amurintiikeri, josta on myös käytetty nimeä siperiantiikeri. Se on myös maailman suurin kissapeto, eteläiset tiikerin alalajit ovat kooltaan pienempiä. Aikuinen amurintiikeriuroos voi painaa lähes 300 kiloa. Amurintiikeri on säänkestävä kissapeto – se ei säikähdä lunta eikä pakkasta, ja ui mielellään.

Tiikeri syö noin 15 kg luista lihaa viikossa. Tiikerin ruokavaliossa suurehkot sorkkaeläimet, kuten villisika ja hirvieläimet, ovat keskeisellä sijalla, mutta se syö myös muita eläimiä saadessaan niitä kiinni. Tiikerin saaliiksi voi jäädä myös karhuja. Monilla alueilla tiikerit verottavat myös kotieläimiä, erityisesti jos villejä saaliseläimiä on vähän. Tiikerit merkkäävät reviiriään virtsalla, sekä jättämällä puihin raapimisjälkiä. Turkin raidat toimivat suojavärinä heinikossa vaaniessa, ja niiden kuviot ovat jokaisella tiikerillä yksilölliset.

Lyhennetty tekstistä *Amurintiikeri*, www.korkeasaari.fi/elain/amurintiikeri

17. Löydän lukemastani tarvittavia tietoja (tietotekstit)

1. Kuinka paljon amurintiikeriuroos voi painaa?
2. Mitä amurintiikeri syö?
3. Kerro, miten tiikeri saalistaa?
4. Kerro tiikerin elinympäristöstä.
5. Kerro tiikerin ulkonäöstä.

18. Osaan tehdä johtopäätöksiä lukemastani

Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemansa ja osaa tehdä siitä johdonmukaisen tiivistelmän/kertoa omin sanoin lukemansa tekstin, kaksi tähteä, kun lapsi osaa lukea ja ymmärtää lukemansa ja osaa kertoa tekstin sisällöstä, yksi kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemaansa ja harjoittelee kertomaan tekstin sisällöstä.

Hyttysen ininä onkin siipien värinää

Hyttysten ininä ja pistokset ovat kaikille suomalaisille tuttuja kesäkiusojia. Lämmin kesä on ollut otollinen hyttysille. Kuivuus kuitenkin hävittää hyttysset nopeasti, samoin pakkanen. Millainen hyönteinen on hyttynen ja miten sen pistoilta voi suojautua?

Hyttysen imukärsä muistuttaa lääkeruiskun onttoa neulaa. Jos läimäiset itikkaa kesken sen aterian, imukärsä katkeaa ihon alle ja paukamasta tulee iso ja kutiseva. Jotkut uskovat myös siedätyshoitoon ja antavat alkukesästä itikan vapaasti nautiskella.

Hyttynen hakeutuu mieluiten lämpimälle ja kostealle iholle. Se myös haistaa ihmisen hengityksen ja hien kymmenien metrien päästä. Itikat iskevät mielellään jalkoihin ja nilkkoihin juuri tästä syystä. Huitovat puuskuttajat kiinnostavat hyttystä enemmän kuin rennon rauhalliset juhlijat. Hyttyskarkotteista on apua, sillä niiden tuoksu sekoittaa hyttysen suuntavaiston.

Oviverhot, hyttysverkot ja kattoon ripustettavat moskiittoverkot takaavat rauhalliset yöunet. Monet vannovat sähköisten karkotteiden nimeen. Myös savu pitää hyttiset tehokkaasti loitolla. Voimakkaan tuoksuinen teepuuöljy on tehokas luomukarkoitin. Hyttynen pistää myös ohuen vaatekerroksen läpi, joten tuplatuulipuku on varmin suojaruste. Musta, tummansininen ja punainen vaateus houkuttelevat hyttystä.

Pihasta on syytä hävittää kaikki seisova vesi ja pitää se puhtaana pusikoista, sillä hyttiset väijyvät varjossa. Uusinta uutta hyttysten karkottamisessa ovat erilaiset kännykkäsovellukset. Niiden teho perustuu korkean taajuuden ultraääneen, mutta sovellusten toimivuudesta ei ole takuita. Raapiminen helpottaa oloa vain hetkellisesti ja rikkoutunut iho saattaa tulehtua. Kutinaan voi hakea apua antihistamiinista tai hydrokortisonivoiteesta. Kotikonsteina voit kokeilla saunomista sekä etikalla, maidolla tai suuvedellä pyyhkimistä.

Muokattu ja lyhennetty tekstistä *Hyttysen ininä onkin siipien värinää*, Tiina Jensen Helsinki, julkaistu 16.06.2014 - 13:35. päivitetty 18.07.2018

18. Osaan tehdä johtopäätöksiä lukemastani

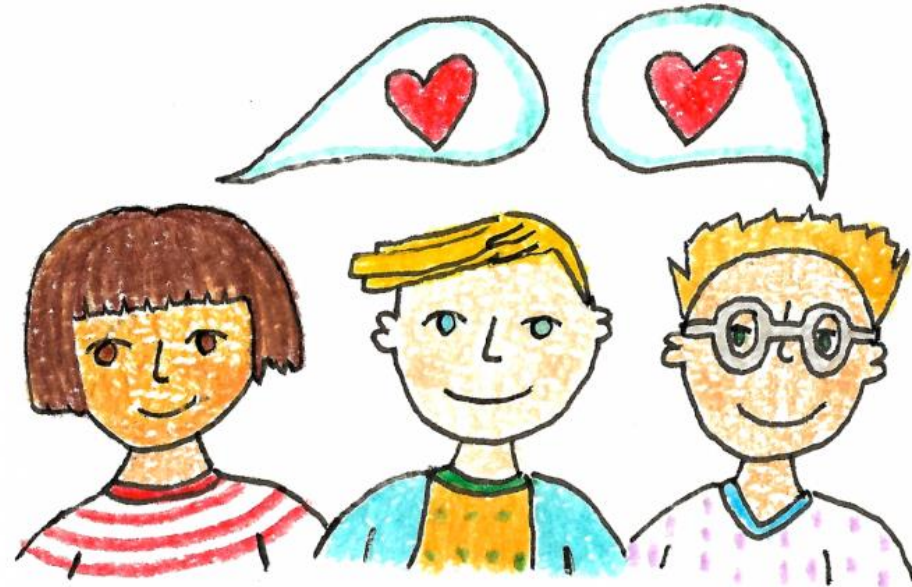
Väritetään kolme tähteä, kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemansa ja osaa tehdä siitä johdonmukaisen tiivistelmän/kertoa omin sanoin lukemansa tekstin, kaksi tähteä, kun lapsi osaa lukea ja ymmärtää lukemansa ja osaa kertoa tekstin sisällöstä, yksi kun lapsi osaa lukea, ymmärtää lukemansa ja harjoittelee kertomaan tekstin sisällöstä.

1. Kerro omin sanoin, mistä teksti kertoi.
2. Mitä tekstissä mainittuja keinoja sinä käyttäisit hyttysten karkottamiseen?
3. Miten hyttysen piston aiheuttamaa kutinaa voi helpottaa?

Kiitos!

LÄHDELUETTELO

Freyborg, H., 2022, Uusmaalaisen järven jäällä kävi viime talvena jopa 250 000 ihmistä, www.hs.fi/kaupunki/tuusula

Hytönen, V., 2022, Pikkuötökkä nimeltä Ippu Pötökkä, www.iltasatu.org

Jensen, T., 2014, Hyttysen ininä onkin siipien värinää, yle.fi/aihe/artikkeli/

Kostiander R., 2022, Siilin satumetsä, www.iltasatu.org

Lukuseula, 2022, www.lukuseula.fi ja peda.net/kuopio/p/kissakuusi

Sirviö L., 2020, Lukuseulan ohjeistus, www.youtube.com

Värinautit www.varinautit.fi

wikipedia.org

www.korkeasaari.fi/elain/amurintiikeri

